

Est.1994

JCL

Journal of the College of Languages

Open Free Access, Peer Reviewed Research Journal

<http://jcolang.uobaghdad.edu.iq>

P-ISSN: 2074-9279

E-ISSN: 2520-3517

2022, No.(45)

Pg.305-323

The concept of reproach in the Poetry of Necati Cumalı

Instructor Hazim Mohammed Hussein (Ph. D.)

E-mail: hazim_m2001@yahoo.com

University of Baghdad, College of Languages, Department of Turkish Language, Baghdad, Iraq.

(Received on 23/3/2021 - Accepted on 2/5/2021 - Published on 2/1/2022)

DOI: <https://doi.org/10.36586/jcl.2.2022.0.45.0305>

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Abstract

Necati Cumalı, the Turkish writer and poet, was born on the 13th of January 1921. The Origin of his name coincides with the same Friday where an airplane crash accident happened inside the borders of Greece where he used to live. He was one of the 20th century most prominent writers whose fame lasted for 80 years until his death on the 10th of January 2002.

Although Necati Cumalı worked in various literary fields such as short stories, novel, drama, and critical analysis, he was often known as a poet. His poetry celebrates highly elevated emotions to love and nature in unique lifestyle that displays his delightful diction. The present study discusses Reproach as the main concept mirrored in his poetry.

Necati Cumalı's poetry expresses woes of love and a yearning to freedom in an unflinching style that shows no fear or reluctance. Such poetic traits are crystal clear in the extracts adopted in the present study. Hence, the study discusses the literary as well as the personal life of the poet Necati Cumalı shedding lights on his protuberant literary career. The study

is divided into an introduction that discusses the most important stages of the poet's life. The discussion debates his procedural creed associated with closely related extracts.

Keywords: reproach, grief, sadness, upset, dejection, Necati Cumalı, poetry, Turkish language, literature, passion, intellect, curse, wound.

Necati Cumali'nin Şiirlerinde Sitem Anlayışı

Yard. Doç. Dr.Hazim Mohammed Husseyin

hazim_m2001@yahoo.com

Bağdat Üniversitesi - Diller Fakültesi - Türk Dili Ve Edebiyatı Bölümü

ÖZET

Necati CUMALI, Türk yazar ve şair. 13 Ocak 1921 tarihinde, Yunanistan sınırları içerisinde kalan Cuma kazasında doğdu. Soyadının kaynağı buradan gelmektedir. 20. Yüzyılın en özgün, en kıymetli yazarlarından. 10 Ocak 2001 yılında vefatına kadar, 80 yıllık yaşamına birçok hatırı sayılır eser sığdırmıştır.

Necati CUMALI, her ne kadar öykü, roman, tiyatro, inceleme gibi çeşitli edebiyat sahalarında eserler verse de, biz onu daha çok şair kimliğiyle tanıyoruz. Şiirlerinde oldukça yoğun duygular barındıran, insanı hayrete düşüren bir üslupla karşımıza çıkmaktadır. Aşk ve doğayı oldukça yoğun bir şekilde şiirlerinde işlemiştir. Özgürlüğüne düşkün, bu sebepten dolayı serkeş denilebilecek bir yaşam tarzını benimsediği açıkça görülen Necati CUMALI, kendine has orijinal bir dil yapısını şiirlerinde başarılı bir şekilde sunmuştur. Tüm bu duygular içerisinde, çalışmamızın ana teması olan sitemi, şiirlerinin ayrılmaz bir parçası olarak görmekteyiz.

Şiirlerinde en ufak bir aşk kırılmasında veya özgürlüğünün kısıtlanması durumunda, şiddetli bir sitem sezilmektedir. Şairler, duygularını gizleyemez çünkü şiire olan bağlılıkları, onları korkusuz yapar. Bu cesareti iliklerine kadar hisseden şair, yapacağımız alıntılarda da görüleceği üzere elinden geldiği kadar sitem etmiştir.

Çalışmamıza bu kapsamlı özetle başlıyoruz. Ardından çalışmamızın öznesi olan Necati CUMALI'nın kısaca hayatı, edebi kişiliği ve eserlerine değindikten sonra kapsamlı bir sitem tanımını yapacağız. Konu bütünlüğü sağlanmış ve açık/anlaşılır bir girişten sonra, Necati CUMALI'nın şiirlerinde sitem anlayışını, ilgili referans kitabından hareketle, gereği kadar alıntılarla izah etmeye çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: Sitem, Kahır, Üzüntü, Alınganlık, Kırgınlık, Necati Cumalı, Şiir, Türk Dili, Edebiyat, Duygu, Düşünce, Feryat, Yakınma.

Necati CUMALI. Kısaca hayatı, edebi kişiliği ve eserleri:

Necati CUMALI, 13 Ocak 1921 tarihinde, Yunanistan sınırları içerisinde kalan Cuma kazasında dünyaya geldi. Soyadının CUMALI olması, doğum yerinden kaynaklıdır. Henüz 2 yaşındayken, Türkiye ile Yunanistan arasında yapılan mübadele yani vatandaşların uyuşuna göre ilgili ülkeye göç etmesi dolayısıyla, ailesiyle birlikte Türkiye'nin İzmir ilinin Urla ilçesine yerleşti. Şiirlerinde İzmir vilayetine dair pek çok pasajlar görmekteyiz. 1941 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun oldu. İlk şiirini, hukuk fakültesinde okurken Varlık dergisinde 1940 yılında yayınladı. Bu şiirin adı Netice idi. Daha sonra yayınladığı şiirlerinde, kendi yaşamından örnekler sundu. Bu bağlamda Necati CUMALI'nın şiirlerinin bir diğer özelliği ise otobiyografik oluşudur. (*CUMALI Necati, Tiyatro Tekniği Üstüne, 1960, p. 13*)

İlk şiir kitabını 1943 yılında, henüz 23 yaşındayken Kızılçullu Yolu adıyla yayımlandı. Aynı yıl, bir şiir kitabı daha yayımlandı. İkinci şiir kitabının adı Harbe Gidenin Şarkıları adıyla çıktı. Bu kitabın özelliği, askerlik yaptığı esnada kaleme aldığı şiirlerin toplamı olmasıdır. Ardından Ulus, Varlık, Ülkü ve Ankara gibi dergilerde şiirleri yayınlanmıştır. 1945 yılında şiire bir müddet ara verip ilk hikaye kitabı olan Aysız Geceler'i, Yücel dergisinde yayımlandı. (*MENEMENCİOĞLU, 1963, pp. 10-11*)

Necati CUMALI'ya hak ettiği şöhreti getiren eser, bir tiyatro eseri idi. 1949 yılında yayınlanan Boş Beşik adındaki duygusal tiyatro eseriyle, edebiyat camiasında dikkat çekmeyi başardı. (*TAŞ, 2001: 24*) İlerleyen senelerde, Başarılı Türk kadın oyuncu Fatma GİRİK'in başrol olduğu aynı adlı film, sinemaya dahi uyarlanmıştır. Türk halkının yoğun

ilgisini çekmiştir. Artık tanınmış, sınırlarını aşmış olan Necati CUMALI, hız kesmeden edebi eserlerini yayınlamaya devam etti. Avukatlık ve çeşitli memurluklarda çalıştı.

Ege bölgesinde ikameti sırasında yaptığı gözlemler, birçok şiir ve hikayesine ilham kaynağı oldu. (*Varlık Dergisi*, 1982, p. 4) Anadolu insanının acı, üzüntü ve duygu yüklü hayat hikayelerini anlatmakla meşhurdur. (*KOCABIYIK*, 2006: 54) Şiir ve hikayelerinin dışında, romanlarıyla da tanınan Necati CUMALI'nın ilk romanı, 1959 yılında yayınlanan *Tütün Zamanı*'dır.

Başarıları çoktur ama 1960 yılında yazdığı *Susuz Yaz* isimli hikayesinin yeri ayrıdır. Bu hikaye aynı isimle, 1963 yılında sinemaya aktarılmış ve Berlin Film Festivalinde çok önemli bir ödül olan Altın Ayı ödülünü alarak, dünya çapında bir yazar olduğunu tescil etmiştir. 80 yıllık yaşamına çok sayıda güzide eser sığdıran Necati CUMALI, 10 Ocak 2001 yılında, karaciğer kanseri sebebiyle İstanbul'da vefat etti. Cenazesi, çok sevdiği İstanbul'da, Zincirlikuyu Mezarlığındadır. (*MISKIOĞLU*, 2001, p. 24)

Aldığı ödüllerden bazıları şunlardır:

- 1- Sait Faik Hikâye Armağanı, 1970 (Makedonya 1900 eseriyle)
- 2- Türk Dil Kurumu Şiir Ödülü, 1969 (Yağmurlu Deniz eseriyle)
- 3- Kültür Bakanlığı Tiyatro Ödülü, 1981 (Dün Neredeydiniz? eseriyle)
- 4- Yeditepe Şiir Armağanı, 1984 (Tufandan Önce eseriyle)
- 5- Orhan Kemal Roman Armağanı, Yunus NADİ Roman Ödülü ve Ömer Asım AKSOY Ödülü, 1995 (Viran Dağlar eseriyle)
- 6- Tiyatro Yazarlar Derneği Onur Ödülü, 2000 (Türk tiyatrosuna yaptığı katkılarından dolayı)
- 7- Şiir Büyük Ödülü, 2001 (Türk şiirine yaptığı katkılarından dolayı)
- 8- 14. Uluslararası Berlin Film Festivali Altın Ayı Ödülü, 1964 (Bu ödül, Yönetmen Metin ERKSAN'a verilmiştir. Senaryosu, Necati CUMALI'nın *Susuz Yaz* isimli hikayesinden alıntıladığı için, dolaylı olarak Necati CUMALI'ya verilmiş oldu.) (KABAKLI, 1991, p. 136)

Bazı eserleri şunlardır:

Öykü: Yalnız Kadın (1954), Değişik Gözle (1956), Susuz Yaz (1962), Ay Büyürken Uyuyamam (1969). Makedonya 1900 (diğer adı Dila Hanım) (1976), Kente İnen Kaplanlar (1976), Revizyonist (1979). Yakup'un Koyunları (1979), Aylı Bıçak (1981).

Roman: Tütün Zamanı (diğer adı Zeliş) (1959), Yağmurlar ve Topraklar (1973), Acı Tütün (1974), Aşk da Gezer (1975), Üç Minik Serçem (1990), Viran Dağlar (1994),

Oyun: Boş Beşik (1949), Mine (1959), Nalınlar (1962), Derya Gülü (1963), Yaralı Geyik (1981), Dün Neredeydiniz (1983), Vatan Diye Diye (1990), Devetabanı (1992).

Şiir: Kızılçullu Yolu, Harbe Gidenin Şarkıları, Mayıs Ayı Notları, Güzel Aydınlık, Denizin Yükselişi, İmbatla Gelen, Güneş Çizgisi, Yağmurlu Deniz, Başaklar Gebe, Ceylan Ağdı, Ay Güneş, Bozkırda Bir Atlı, Yarasın Beyler, Bütün Şiirleri.

Hatıra: Yeşil Bir At Sirtında (1978).

Senaryo: Bağımsızlık ya da Ölüm (1990).

Deneme: Niçin Aşk (1971), Senin İçin Ey Demokrasi (1976), Etiler Mektubu (1982), Niçin Af? (1989), Şiddet Ruhu (1998), Ulus Olmak (diğer adı Atatürk Denemeleri) (1995),

İnceleme: Muzaffer Tayyip Uslu, Şiirleri, Yazıları ve Kendisi için Yazılanlar (1956), Guillaume Apollinaire, Yaşamı, Sanatı ve Şiirleri (1986) (KABAKLI, 1991, p. 137)

GİRİŞ

Sitem nedir?

"isim. Bir kimseye, yaptığı bir hareketin veya söylediği sözün üzüntü, alınganlık, kırgınlık ve benzeri duygular uyandırdığını, öfkelenmeden belirtme: "*Millî Mücadelenin başından o güne kadar Atatürk'ün en hafif bir sitemine uğramamıştım.*" -Yakup Kadri KARAOSMANOĞLU." (Güncel Türkçe Sözlük,"sitem" Maddesi)

Görüldüğü üzere, Güncel Türkçe Sözlük, sitem kavramını bu şekilde izah etmiştir. Esasında sitem, insana ait çok derin bir duygudur. İnsan bu duyguyla, karşısındaki kişiye kırıldığını, ona gücendiğini, yaptığı bir eylem sebebiyle hoşnut olmadığını uygun bir üslup veya ifadeyle belli etmesidir.

Esasında sitem, çok özel bir sözcüktür. Bu özel sözcüğü hiçbir kelime tam manasıyla karşılayamaz. Bununla beraber sitem kavramına yakın anlamlı kavramlar mevcuttur. Kahır, üzüntü, alınganlık, kırgınlık, inkisar, feryat, serzeniş ve yakınma gibi kavramlar, tam anlamıyla olmasa da, belli açılardan sitem kavramını karşılamaktadır.

İnsan, bir eylemden dolayı hoşnut değilse, bunu açıkça dile getirebilir. Hatta yapılan bu eylemin şiddetine göre kızabilir ve hatta daha şiddetli tepkiler gösterebilir. Güncel Türkçe Sözlükten yaptığımız alıntıda görüleceği üzere sitem, öfkelenmek veya kızmak değildir. Peki kızılacak bir eylem, nasıl olur da siteme dönüşür? Bunun cevabı açıktır. Kişi sevdiği, değer verdiği muhatabına karşı kıyamaz, öfkelenemez. Öfke, kızgınlık ve hatta şiddet, samimiyeti ve muhabbeti olmayan insanlara karşı gösterilen davranışlardır.

Kısaca sitem, kızılacak yerde, karşıdaki kişiye duyulan özel sevgiden dolayı kızmayıp, yalnızca hoşnut olmadığını belli etmektir. Bu ise zaman zaman, şiddetten ve hatta kavgadan daha çok acıtır. Sitemin bu boyutu, bu duygunun dikkate değer olduğunu gösterir. Çünkü sitem, öfkeden daha çok acıtır.

Yapılan eylemden dolayı, öfkeyi ve kini hak eden kişiye, aradaki gönül bağı kopmasın diye yapılan sitem, "keşke kızıp öfkelenseydi de sitem etmeseydi" dedirtir. Bu durumu bir örnekle açıklayalım:

Türk halk mesellerinden birinde, bir adam, yapmadığı bir eylemden dolayı, iftira sebebiyle yargılanmaktadır. Adam her ne kadar öfkeyi hak ettirecek o çirkin eylemi yapmadığını, bunun bir iftira olduğunu söylese de, halk ona inanmaz. Halk, bu masum adam yerine, müfteriye yani iftira atan kişiye inanır. Bu durum, masum adamı üzmektedir. Bununla beraber tüm yöre halkının öfkesini üstüne çekmiştir. İftiraya kurban giden bu masum adamın cezası, halk tarafından taşlanmaktır. Masum adam Allah'a sığınır, sabreder. Meydanda halk tarafından taşlanan masum adamın üstü başı kan içinde kalmıştır. Fakat masum adam, sabırla Allah'a tevekkül eder. Derken halk arasında çok değer verdiği, muhabbeti olduğu, çok kıymetli arkadaşı vardır. Masum adam neye uğradığını şaşırır. Çünkü arkadaşı, onun masum olduğunu bilmektedir. Buna rağmen arkadaşı, sırf halktan çekindiği için, masum olduğunu bile bile arkadaşına bir şey atmak ister. Taş atmaya cesaret edemez, bir çiçek atar. Kan içinde kalmış masum adam şunları söyler:

"Hiçbir taş, canımı bu çiçek kadar acıtmamıştı!"

Verdiğimiz meselde, masum adam, halka öfkeliydi. Çünkü haksız yere onu taşıyorlardı. Fakat arkadaşına aynı öfkeyi duymadı. Çünkü o, masum adamın dostuydu. Buna rağmen yaptığı çiçek atma eylemi, kendisine taştan daha ağır ve acılı geldi. Bu acıyla öfkelenmek yerine, arkadaşı olduğu için yalnızca sitem etmekle yetindi.

Tıpkı verdiğimiz örnekte olduğu gibi sitem, yabancıya değil, sevgi bağı olan kişiye edilir ve sitem, öfkeden daha çok acı verir.

Sitem kavramını hem Güncel Türkçe Sözlük hem de bir mesel yardımıyla kısaca açıkladıktan sonra, Necati CUMALI'nın şiirlerinde sitem anlayışına geçelim.

Necati CUMALI, çalışmamızın özetinde de belirttiğimiz üzere aşka ve sevgiye düşkündür. Aynı zamanda hür yürekli bir şair olması sebebiyle özgürlüğüne oldukça düşkündür. Bu iki olgu yani sevgi ve özgürlük, çok kıymetlidir. Öylesine kıymetlidir ki, onları ortadan kaldıran kişiye öfke duyulmasına sebebiyet verir. Fakat, başta belirttiğimiz üzere, sevgiyi veya özgürlüğü ortadan kaldıran kişi, Necati CUMALI'nın değer verdiği bir kişi ise, öfke yerine sitem getirir. İşte Necati CUMALI'nın şiirlerinde sitem anlayışının temel sebebi budur. Değer verdiği iki kavram olan sevgi/aşk veya özgürlüğüne karşı yapılan saldırı, şairin sevdiği, değer verdiği bir kişi tarafından yapılıyorsa, sitem devreye girmektedir.

Necati CUMALI'nın, şiirlerinde siteme başvurmasının temel sebebini bu şekilde izah ettiğimize göre, şiirlerinde sitem anlayışına bakalım.

20. Yüzyılın en kıymetli şairlerinden olan Necati CUMALI, *ÖLÜMÜ DÜŞÜNMEZDİM* adlı çok değerli şiirinin son iki dizesinde, kendisine sitem etmektedir:

Sadece seni düşündüğüm geceler

Neden ölümü hiç düşünmedim? (CUMALI, 2017, p. 19)

Necati CUMALI, bu güzel şiirinde, sevdiği kişiye özlem duymaktadır ve her saniye onu düşünmektedir. Bir gün geleceğini, bu hasreti bitireceğini düşünmektedir. Öyle bir düşünceye dalmıştır ki, sevdiği kişiden başka hiçbir kimseyi düşünemez. Fakat sevdiği kişi, Necati

CUMALI'yı bekletmektedir. Hatta hiç gelmeyecek gibi uzun bir süre bekletmektedir. Daha önce belirtmiş olduğumuz üzere, sitem, sevilen kişiye edilir. Bu çok sevdiği kişiye yaptığı sitem ise, ilgili alıntının son kısmında karşımıza çıkıyor. Şair adeta "seni düşüneceğime ölümü düşünseydim çoktan ölüm gelirdi. İşte seni o kadar çok düşündüm, o kadar çok bekledim" dercesine sitem etmekte, tavrını ortaya koymaktadır. Burada önemli olan bir diğer husus, Necati CUMALI, sevdiği kişiye değil; bizzat kendine sitem etmektedir. Bu da sitemin öznesi, kendisi demek olur.

Necati CUMALI, *BİLİR MİSİN?* adlı kısa şiirinde, siteme dair bir örnek sunmaktadır bizlere:

Eskiden ne kadar hafifti uykum

Rüyalarım ne kadar güzeldi (CUMALI, 2017, p. 23)

Bu kısımda açıkça görüleceği üzere, eskiye yani geçmişe şiddetli bir özlem söz konusudur. Geçmişin ne denli sevildiği de aynı şekilde karşımıza çıkmaktadır. Hal böyle olunca, geçmişin artık bitmiş olması, bir daha gelmeyecek olması, sitemi beraberinde getirir. Çünkü sitem, kişinin sevdiği şeye duyduğu bir yakınmadır. Madem geçmiş seviliyor, bir daha gelmeyecekse ona nefret değil; sitem edilir.

Hatıralar bir ömür boyu insanın peşini bırakmaz. Bazen akla geldiğinde dayanılmaz bir acı verebilir. Özellikle çok güzel hatıralar, hatta o kadar güzel ki bir daha tekrarı mümkün olmayan hatıralar vardır. Sitem iyiye, güzele, sevilene ediliyorsa, demek ki en güzel hatıralara sitem edilebilir. Tıpkı Necati CUMALI'nın *SONUÇ* isimli şiirinde olduğu gibi:

Ve sen ey eski evim, yatağım, ağaç ve sema

Bu gece sarhoşluğumu kime anlatayım?

Alın bu hatıralarla yorgun vücudu

Dolup bir yelken gibi kaçayım, kaçayım (CUMALI, 2017, p. 27)

İlgili şiirin ikinci dizesinde görüleceği üzere, eskiye özlem, hatıraların akla gelmesi gibi durumlar öyle zorluyor ki şairin zihnini, adeta sarhoş oluyor. Bu mahmurluğu da anlatacak kimse bulamıyor. Demek ki burada iki sitem karşımıza çıkıyor. Birincisi, eskiye özlem, geçmişe sevmekten kaynaklı; diğeri ise tüm bu özlem anlayışı içerisinde sarhoş gibi

olması ve bu durumu anlatacak kimseyi bulamaması. Özlemin ve yalnızlığın şiddetiyle, sitem ortaya çıkmaktadır. Sitemin boyutu o kadar derin ki bu şiirde, son dizede anlayılacağı üzere her şeyden kaçmak, bir daha dönmek üzere çekip gitmek bile düşünülmüştür.

Şimdi de şairin, *KIŞ GÜNEŞİ* isimli şiirinin bir kısmına bakalım:

Hayır diyor hayır! Ölmeyeceğim

Ben daha başındayım hayatın

Ben ölmek için ne yaptım? (CUMALI, 2017, p. 42)

KIŞ GÜNEŞİ isimli bu eşsiz şiirde Necati CUMALI, bir savaş esnasında olup biteni anlatmaktadır. Savaş esnasında yaralanan bir asker konuşmaktadır bu şiirde. Yaralı askerin sitem etmesi gayet doğaldır çünkü hem hem savaş şartlarında psikolojisi bozulmakta ve hem de bunun üzerine yaralanıp acı çekmektedir. Hele bir de yaşamı seven bir asker ise, şiirde de görüleceği üzere sitem etmesi, ölümden korkup "*Ben ölmek için ne yaptım?*" deyip çok sevdiği yaşama sitem etmesi normaldir. Çünkü bu asker, yaşamı sevmektedir. Sıhhati bozulup yaşam elinden gitmeye başlayınca, ona sitem etmektedir.

Tüm sitem şiirleri içinde, belki de en dikkat çekici olan Necati CUMALI şiiri, *BİR ÖLÜNÜN GÖZLERİ*'dir. Şiirin son 5 dizesine bakalım:

Şüphesiz benim de

Anam kardeşlerim vardı

Hatırlayamıyorum nerede, kim

Ah, anlıyamıyorum nasıl oldu

Gelişim, gidişim (CUMALI, 2017, p. 52)

Şair burada, kendisini bir ölünün yerine koymaktadır. Öldüğü takdirde, bir ölü gözüyle baktığı takdirde, nelere sitem edeceğini göstermektedir bize. Bu durumda, yaşamın bitmesine sitem ettiği açıkça görülmektedir. Zaman öyle bir hızla almıştır ki, ne zaman bu dünyaya gelip ne zaman gittiğini bile anlamamıştır şair. Arkasında bıraktığı annesi ve kardeşleri, sitemin derecesini daha da artırmıştır.

Necati CUMALI'nın özgürlüğe ve sevgiye düşkün olduğundan bahsetmiştik. (TEMEL, 2016: 34) Çocuk ruhlu olmasından da. Tüm bu özellikler, şairi, tıpkı bir çocuk gibi ümitvar yapmaktadır. Hayata karşı mümkün olduğu kadar sevgi duyan, gelecek güzel günlere dair umudunu kaybetmeyen Necati CUMALI'nın, SON isimli şiiri bizlere şöyle söyler:

*Kin tutmak benim harcımdır değil
Çektiğim bütün sıkıntıları unuttum
Parasız pulsuzum ne çıkar
Gelecek güzel günlere inanıyorum* (CUMALI, 2017, p. 70)

Kişi sevdiğine sitem eder. Eğer karşıdaki kişi sistemden anlamıyorsa, bu onun vicdansız olduğunu gösterir. Bu defa sitem eden kişi, artık kin tutmaya başlar. Kısaca, sitemin şiddetlisi, kin tutmaktır. Nitekim Necati CUMALI, bu şiirinde, çektiği sıkıntıları unutabildiği için kin tutamıyor. Hal böyle olunca, buradan hareketle Necati CUMALI'nın sitemkar olduğunu; ama asla kindar olmadığını söyleyebiliriz. Bu da şairi, yalnızca küsüp sitem edip daha sonra hemen barışan ve tüm problemleri bir anda unutan bir çocuk yapar. Zaten biz, Necati CUMALI'nın çocuk ruhlu bir şair olduğundan bahsetmiştik.

Necati CUMALI, AY IŞIĞI isimli şiirinin 3. kısmında siteme dair göze çarpan bir ayrıntı sunmaktadır:

*Uzakta, şimdi çok uzakta
O nar tanesinden taze
Kuştüyünden hafif geceler
Kalbim ümit içinde yüzer
Dünyam yıkanır ay ışıklarıyla...* (CUMALI, 2017, p. 76)

Necati CUMALI, burada iki farklı olguyu birleştirmiştir. Alıntıladığımız şiirin ilk 3 dizesi, ümitsizlik ve sitem dolu; son iki dizesi ise tam tersi ümit ve mutlulukla doludur. Hayatta her zaman, son kararlar önemlidir. Son durum ne ise, sonuç odur. Bir gemi, dalgalarla boğuşur yol boyunca. Fakat sahile sağ salım yanaştığında, kimse dalgalardan bahsetmez. Sonuç geminin sahilde olmasıdır. Tıpkı bu örnekte olduğu gibi, şiir her ne kadar ümitsizlik ve sitem ile başlasa da, Necati CUMALI'nın kalbi "ümit

içinde yüzer". Ayrıca, bir şey yıkanıyorsa, o şey pislenmiştir. Şairin dünyasını ay ışıkları yıkamaktadır. Yani bunca sitem ve ümitsizlik, gecenin sakinliği ve sessizliğiyle yıkanıp, yerini ümide bırakmaktadır. Sitem varsa, yok etmek de şairin elindedir.

Necati CUMALI'nın yalnızlığa sitem ettiği pek görülmemiştir. Çünkü şair yalnızlığı sevmektedir. Fakat ilginç bir şekilde *HAZİRAN* isimli şiirinde yalnızlıktan sitem etmektedir:

Dışarda sağır bir akasyadan başka

Kalmadı semtime uğrayan kimsem (CUMALI, 2017p. 85)

Şiirin tamamına bakıldığında, sevdiği kişiye özlem duymaktadır. Öylesine sever ki onu, diğer herkes yabancıdır artık. Hiç kimse onun yerini tutamaz. Hal böyle olunca, sevdiği kişi gelmeyince, kim gelirse gelsin yalnızdır şair. Bu yalnızlık, sitemi beraberinde getirir. Akasya ağacının sağır olmasını şu şekilde izah edebiliriz. "*Akasya ağacı insana dönüşse, yine de beni duyamazdı. Sevdiğim kişi haricinde kimse benim ne demek istediğimi anlayamaz. Herkes, her şey, şu ağaç bile benim özlemimi ve sistemimi duyamaz.*" dercesine, Necati CUMALI burada sisteminin şiddetini dile getirmiştir. Kısaca burada, beklenen sevdiğine sitem etmektedir.

Necati CUMALI, *ESKİ GÜNLER* isimli çok dokunaklı şiirinde, sitemin bir başka boyutunu bizlere sunmaktadır:

"Hiç kimse, derdi, hiç kimse"

"Beni, herkesi sevdiğim gibi sevmedi"

"Aşktan, oyundan yoruldum" (CUMALI, 2017, p. 89)

Şiirin tamamına baktığımızda Necati CUMALI, çok samimi bir arkadaşıyla, bir gece yarısı sahilde oturup dertleşmektedir. Alıntıladığımız bu 3 dize, arkadaşının ona söyledikleridir. Yani sitem eden Necati CUMALI değil, arkadaşısıdır. Arkadaşı, sevdiği kadar seilmemekten sitem etmektedir. Yani, Necati CUMALI'nın arkadaşı, bir kişiyi çok sevmektedir, fakat o, bu sevginin karşılığını veremez, önemsemez. Bu ise, şairin arkadaşını, görüleceği üzere, sitem ettirmektedir. Aynı şiirin devam eden kısmında Necati CUMALI, arkadaşına teselli vermektedir. Teselli, siteme karşı geliştirilen bir mekanizmadır. Peki Necati CUMALI, siteme karşı nasıl bir mekanizma geliştirmiştir? Bakalım:

*Deniz kenarı güneşli bir yerde
Gidip belki de aylarca dinlense*

Kalbi tekrar eski neşesini bulurdu (CUMALI, 2017, p. 89)

Necati CUMALI, sitem eden arkadaşına, sitemin kaynağını unutmaması için, deniz kenarında aylarca dinlenmesi gerektiğini söylemektedir. İşte şairin siteme karşı geliştirdiği savunma mekanizması budur. Necati CUMALI'nın denize karşı aşırı bir sevgisi vardır. Deniz kenarlarında ömrü geçmiştir. Sitemin çaresi, deniz kenarında vakit geçirmek, huzura ermektir. Ancak bu sayede sitemin acısı unutulur. Her ne kadar çok uzun ve hatta Necati CUMALI'nın tabiriyle *aylarca* sürse de, bu terapi işe yaramaktadır. Sitem yarasını iyileştirmektedir.

Necati CUMALI, *OYUNCU KIZ* isimli şiirinde, eski aşklarından birini anlatmaktadır:

*Biz onunla tam bir ay
Gezdik, tozduk, dolaştık*

Sonunda masrafına dayanamadım

Ah, onun o şımarık hoppa halleri (CUMALI, 2017, p. 125)

Bu şiirin tamamında şair, eski bir sevdiği ile anılarını anlatmaktadır. Masum bir aşk yaşayan ikili, anlaşılacağı üzere ayrılmışlardır. Ayrılık sebebini bu kısımda görebiliriz. Necati CUMALI, sevdiği bu kızın ihtiyaçlarını karşılayamaz hale gelir. Kız çok müsriftir, masraflıdır. Şairden sürekli bir şeyler satın almasını ister. Necati CUMALI'nın birçok şiirinde anlaşılacağı üzere, ömrünün çoğunu parasız geçirmiştir. Zaten fakir olan genç Necati CUMALI, bir de sevdiği kızın sürekli bir şeyler istemesine daha fazla dayanamaz ve ayrılır. Sitem ise yıllar sonra gelir. Yıllar sonra, Necati CUMALI artık büyümüştür ve gençlik aşkı olan bu masraflı kız aklına gelmiştir. Onun şımarıklığı, tıpkı bir çocuk gibi sürekli bir şeyler istemesi gibi halleri aklına gelmiştir. Necati CUMALI artık meşhur bir şairdir ve parası da çoktur. Ama artık o gençlik yıllarında sevdiği kız yanında yoktur. Şair burada "*keşke o fakir zamanlarımda değil*

de şimdi yanımda olsaydın. İşte şimdi ne istersen alırdım. Aşkımızı doya doya yaşadık" dercesine kendi kendine, fakirlikten kaynaklı sitem etmektedir.

Necati CUMALI'nın en ilginç sitem örneğini sunduğu şiiri, *GEÇMİŞ YAZ* isimli akıcı şiiridir. 3 kısımdan oluşan bu uzun şiirin üçüncü kısmında şair şunları söyler:

Yaptığın, kime sorsan düpedüz delilikti

Kalktın kalktın da benim gibi

Olur olmaz kafa tutan

Akıntıya kürek çeken birini sevdin!.. (CUMALI, 2017, p. 179)

Bu şiiri, sitem konusunda ilginç yapan şey şudur: şimdiye kadar hep başkasına sitem eden şair, burada tam tersi, kendisine sitem etmektedir. Normal şartlarda sitem, karşısındaki kişiye kırıldığını göstermek için yapılır. Fakat burada Necati CUMALI, sevdiği kişiye açık açık "*benden sevda adamı olmaz. Bir sürü kusurum var. Ben sevilecek bir adam değilim*" demektedir. Sitem söz konusu olunca hata, karşısındaki kişide olur fakat burada hata kendindedir ve bu yüzden kendine sitem etmektedir. Eğer şair, sevilecek, sevgisine değer verilecek, kötü huyları olmayacak biri olsaydı, karşısındaki kızın sevgisine layık olurdu. Kötü özellikleri olmasaydı, karşısındaki kıza mahcup olmazdı. Bu yüzden şair, keşke böyle olmasaydım der gibi bizzat kendisine sitem etmektedir.

Necati CUMALI'nın sitemle ilgili özelliklerinden biri de, bazen tam sitem edilecek yerlerde umursamaz olmasıdır. Normal şartlarda bir insanı sitemden paramparça edecek bir olay, Necati CUMALI için hiçbir şey ifade etmez. *BİR SABAH UYANINCA* şiirinin bir kısmına bakalım:

Düne kadar aşkıttım

Deli gibi aşkıttım

Dün gece sevdiğim kadın

Bindi trene gitti

Sözde ben, garda kaldım

Eve döndüm

Yattım uyudum (CUMALI, 2017, p. 181)

Bahsettiğimiz üzere şair, sitem etmesi ve üzülmeye gereken bir yerde, tam tersini yapabiliyor. Burada görüldüğü üzere, deli gibi aşık olup sevdiği kadın, bir trene binip çekip gitmiştir. Bu durumda çok sevdiği bu kadına karşı şiddetli bir sitem etmesi beklenen şair, tam tersine eve dönüp, yatıp uyumuştur. Normal şartlar altında terk edilmiş bir insan, asla uyuyamaz. İçi parçalanır, zaman zaman öfkelenir, çok kötü bir ruh yapısı olur ve tabii ki sitem eder. Biz, Necati CUMALI'nın neden sitem etmeyip rahatça uyuduğunu elbette bilmiyoruz. Belki de sevdiği kadın artık düşmanı olmuştur ve sitemi bile hak etmiyordur. Ya da belki de sevdiği kadının ihanetine uğramış ve ondan kurtulduğuna sevinmiştir. Biz olayı tam manasıyla bilmiyoruz. Fakat bu şiirden hareketle, bu kadını çok sevdiğini, trene binip şairi terk ettiğini, buna rağmen hiçbir şey yapmayıp yani sitem etmeyip rahatça uyuduğunu görüyoruz. İlgili şiirin bu pasajını Çalışmamıza konu etmemizin temel sebebi budur. Necati CUMALI'nın şiirlerinde sitem anlayışını, tüm boyutlarıyla inceleyebilmek için, özellikle böyle türden şiirleri konu edindiğimizi hatırlatmak isteriz.

Necati CUMALI, bir başka şiirinde, çaresizlikten kaynaklı bir sitem örneği sunuyor bizlere. Kendisini bir satıcı yerine koyan şair, yaşlı bir kadın müşterisiyle şöyle bir diyaloga girmektedir. İlgili şiirin adı *ÇARŞI*'dir. *ÇARŞI* şiirinin son kısmına bakalım:

*-Size hanım abla
Emriniz
"bir arşın tülbent
Bir başörtüsü sar
Bana da baksana evladım
Bir ayağımız çukurda
Bundan sonra benim işim
Namaz niyazla" (CUMALI, 2017, p. 195)*

İnsan, gençliğin verdiği heyecanla bazı dini vecibeleri unuttur. Dünya çok tatlıdır bir genç için. Fakat insan, yaşlandıkça artık Rabbine yönelir. Ölüm korkusuyla beraber, ibadetlerine dikkat etmeye başlar. Bu şiirde Necati CUMALI bir satıcıdır. Yaşlı bir teyze, kendisinden başörtüsü

istemektedir. Artık yaşlandığını ve namazlarına daha dikkat edeceğini söyler. Burada bir sitem vardır. Bu sefer sitemi Necati CUMALI yerine bir başkası etmektedir. Bu, yaşlanmaya başlayan kadının sitemidir. Yaşlanmaya ve ölüme çare yoktur. Yaşlı kadın bunun farkındadır. Zaten kabullendiği için artık ibadetlerine daha çok dikkat edeceğini söylemektedir. Burada yaşlı kadının sitemi, çaresizliktendir. Ne yaparsa yapsın, yaşlanmayı ve ölüme her geçen gün bir adım daha yaklaşmayı ortadan kaldıramayacağını bilmektedir ve elinden kayıp giden zamana sitem etmektedir. Başta belirttiğimiz üzere insan, sevdiği şeye sitem eder. Yaşlı kadının kayıp giden hayata sitem etmesi, hayatı çok sevdiğini gösterir. Burada en önemli nokta, Necati CUMALI'nın burada sitem etmiyor oluşudur. Bir kadının ağzından sitem cümlelerini bize aktarmıştır.

Şimdi de, bir köyde, tarla komşusunu silahla vuran ve hapse giren Ömer adında birinin hikayesini anlattığı şiire bakalım. Şiirimizin adı, *ÖZBEK KÖYÜ'NÜN YAŞLI ERKEKLERİNİN AĞIDI*. Şiirin yalnızca şu 4 dizesine bakalım:

Ne gayrı Ali gelir

Ne Ömer görünür

Hey gidi fukara Ömer

Hey gidi fukara Ali (CUMALI, 2017, p. 212)

Şiirin tamamına bakıldığında, Özbek isimli köyde, genç ve fakir olan 2 kişi varmış. Bu iki kişinin adları Ali ve Ömer'miş. Ali ve Ömer'in tarlaları birbirine komşu imiş. Tarlasını eken Ali, Ömer'in tarlasından bir kısmını kendi tarlasına katmış. Bunu gören Ömer, deliye dönmüş ve iki karış toprak için Ali'yi silahla vurup öldürmüştü. Ali mezara; Ömer hapisaneye düşmüştü. Özbek Köyü'nün yaşlıları, Ali ve Ömer'i çok sevmiş. Ömer'in Ali'yi öldürmesine ve Ömer'in artık hapisaneye düşmesine çok üzölmüşler ve bu ağıdı söylemişler. Şiir baştan sona bu iki delikanlıya sitem eden yaşlı adamlardan bahseder. Cahilce bir hareketle biri diğerini vurduğu için, neden böyle yaptınız? Keşke konuşup anlaşsaydınız! Şeklinde yaşlılar tarafından yapılan bir sitem vardır bu şiirde.

Son olarak şair, giden sevgiliye sitem ettiği gibi, gelmeyen sevgiliye de sitem etmektedir. *AYSARI ÇİÇEKLERİ* isimli meşhur şiirinde şöyle söyler:

*Bilirim ne geldin
Ne geleceğin var* ((CUMALI, 2017, p. 234)

Şimdiye kadar zaten varlığı hissedilmeyen sevgili, şimdi de yanında yoktur. Gelmeyen bu sevgili, sitemi sonuna kadar hak etmiştir. Gelmeyecek olduğunu kabullenen şair, elinden bir şey gelmediği için yalnızca ve yalnızca sitem etmiştir. Biz sitem kavramını, Necati CUMALI'dan öğrenmenin sevincini yaşıyoruz.

SONUÇ

Necati CUMALI, kendine has üslubu ile, 20. Yüzyılın en özgün ve en kıymetli şairlerindedir. Özgür ve çocuksu ruhuyla yazmış olduğu şiirler, büyük ses getirmiş, Necati CUMALI'ya hak ettiği şöhreti kazandırmıştır. Çok kaliteli bir şair olan Necati CUMALI, ölümünün üzerinden geçen onca yıla rağmen unutulmamıştır. Bunun temel sebebi, Türk Edebiyatına yaptığı katkılardır. Aldığı ödüller ve eserlerinin içeriği dikkatlice incelendiğinde, ne kadar büyük bir şair olduğu anlaşılacaktır.

Necati CUMALI, şiirlerinde gariban Türk halkını, köy yaşantısını, özgürlüğü, aşkı, kederi, sitemi ve daha nice duygusal konuyu işlemiştir. Türk halkının yoğun ilgisine mazhar olmuştur. Edebiyat basamaklarını hızla tırmanmış ve edebiyatın hemen hemen her dalında eserler vermiştir. 80 yıllık yaşamına çok sayıda öykü, roman, deneme, tiyatro ve şiir sığdırmıştır. Bunun yanı sıra en belirgin özelliği şair olmasıdır. Toplam 14 şiir kitabı vardır. Biz bu çalışmamızda toplam 6 kitabının bulunduğu cild üzerinde inceleme yaptık.

Necati CUMALI'nın, zaman içerisinde hem şahsı ve hem de eserleri, birçok açıdan ele alınmıştır. Hakkında onlarca makale, tez ve doktora çalışmaları bulunmaktadır. Bunların yanı sıra, sitem anlayışını oldukça yoğun bir şekilde işleyen şairin, konu hakkında yazılmış kapsamlı bir çalışma boşluğu olduğunun farkına vardık. Bu boşluğu doldurmak adına,

Necati CUMALI'nın şiirlerinde sitem anlayışı adı altında bu kapsamlı ve sade çalışmayı bitirmiş bulunmaktayız.

Çalışmamızın başında, konuya dair kapsamlı bir özet sunulmuştur. Hemen ardından çalışmamızın şairi olan Necati CUMALI'nın kısaca hayatı, edebi kişiliği ve eserleri tanıtılmıştır. Devamında sitem kavramının tanımı yapılmış ve tarafımızca incelenmiştir. Örneklerle desteklediğimiz sitem kavramını tanıttıktan sonra, Necati CUMALI'nın tüm şiirleri içerisinde, siteme dair en dikkat çekici şiirler alıntılanarak incelenmiştir.

Çalışmanın uzamaması ve konu bağlamından sapmaması adına, verilen şiir örnekleri kısa tutulmuştur. Sitem konusunun Necati CUMALI'nın gözüyle detaylı bir şekilde incelendiği çalışmamız, derin araştırmalar ve incelemeler sonucunda ortaya çıkmıştır. Gayret bizden, tevfik Allah'tan.

Kaynakça:

CUMALI Necati, Bütün Şiirleri 1 "Yeni Bir Aşktan Önce", Cumhuriyet Kitapları Yayınları, İstanbul, 2017.

CUMALI Necati, "Tiyatro Tekniği Üstüne", Varlık Dergisi, 1960.

Güncel Türkçe Sözlük ve Yazım Kılavuzu, "Sitem" maddesi, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2001.

KABAKLI Ahmet, "Necati Cumalı", Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul, 1991.

KOCABIYIK Deniz, "Necati Cumalı'nın Romanlarında ve Hikâyelerinde Yapı ve Tema", Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar, 2006.

MENEMENCİOĞLU Muazzez, "Necati CUMALI Anlatıyor" Varlık Dergisi, 1963.

MİSKİOĞLU Ahmet, "Necati CUMALI Üstüne", Türk Dili Dergisi, 2001.

TAŞ Songül, "Necati CUMALI ve Oyunları", Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2001.

TEMEL Tamer, "Necati CUMALI'nın oyunlarındaki 'kadın karakterlerin' incelenmesi", Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2016.

Varlık Dergisi, röportaj, "Necati CUMALI öykücülüğünü anlatıyor", sayı 895, 1982.

References

- Cumali, Necati. Complete Poems 1, Before the New Love. The Republic Press Publications, Istanbul, 2017.
- Cumali, Necati. Art of Drama. Varlık Magazine, 1960.
- Dictionary of Turkish Language and Dictation Guide, "Reproach" subject. Ankara: Publication of Turkish Linguistic Assembly, 2001.
- KABAKLI, Ahmet. Necati Cumali. Istanbul: Publication of Turkish Literature Waqf, 1991.
- KOCABIYIK Deniz. Form and Structure in the Novels and Tales of Necati Cumali. M.A. Thesis. Afyonkarahisar, 2006
- MENEMENCİOĞLU, Muazzez. Necati Cumali Clarifies. Varlık Magazine, 1963.
- MİSKİOĞLU, Ahmet. Necati Cumani. Turkish Language Magazine, 2001.
- TAŞ, Songül. Necati Cumali and His Plays. Ankara: Publication of Ministry of Culture, 2001.
- TEMEL, Tamer. A study on Woman Character in the Plays of Necati Cumali. M. A. Thesis. Ankara: 2016.
- Varlık Magazine. *Report: Necati Cumali Explains His Plays*. Issue No. 895, 1982.

About the author

Hazim Mohammed Hussein Hasan , Instructor, Ph. D.in Turkish Literature. Teaching staff member in the Turkish Language Dept., College of Languages/ University of Baghdad.

E-mail: hazim_m2001@yahoo.com

مفهوم العتاب في قصائد نجاتي جومالي

م. د. حازم محمد حسين

جامعة بغداد - كلية اللغات - قسم اللغة التركية

المستخلص

نجاتي جومالي ، كاتب وشاعر تركي. ولد في 13 يناير 1921، في يوم حادث تحطم الطائرة يوم الجمعة داخل حدود اليونان. حيث ان مصدر اللقب يأتي من هنا. يعتبر أحد الكتاب الأكثر إبداعاً وقيمة في القرن العشرين. حتى وفاته في 10 يناير 2001 ، قدم العديد من الأعمال الرائعة في حياته التي استمرت 80 عامًا.

على الرغم من أن نجاتي جومالي يعمل في مجالات أدبية مختلفة مثل القصة والرواية والمسرح والتحليل، إلا أننا نعرفه في الغالب كشاعر. يظهر أمامنا بأسلوب يحتوي على عواطف جياشة في أشعاره ويذهل الناس. لقد تعامل مع الحب والطبيعة بشكل مكثف في قصائده. نجح نجاتي جومالي، الذي كان مولعاً بحريته وتبنى أسلوب حياة خاصة به ، لهذا السبب ، يمتلك بنية لغوية رائعة في قصائده. في كل هذه المشاعر، فان الموضوع الرئيسي لدراستنا هو العتاب ، وهو جزء لا يتجزأ من قصائده.

يتناول الشاعر في قصائده ، ما يعانيه من الجرح الناتج من الحب و تقييد حريته . حيث لا يستطيع الشعراء إخفاء مشاعرهم لأن تفتانهم في الشعر يجعلهم لا يعرفون الخوف ، حيث يمنحه الشعر الشجاعة الى درجة الرقي ، كما يتضح ذلك من الاقتباسات التي سنقدمها في هذا البحث . حيث نذكر بإيجاز الحياة والشخصية الأدبية وأعمال الشاعر نجاتي جومالي ، الذي هو موضوع دراستنا ، سنضع تعريفاً شاملاً له. بعد تكامل الموضوع والمقدمة ، سنحاول شرح الفهم المنهجي في قصائد نجاتي جومالي بالاقتباسات ، بناءً على المصادر ذي الصلة.

الكلمات المفتاحية : عتاب ، حزن، استياء ، نجاتي جومالي ، شعر، لغة تركية ، أدب، عاطفة ، فكر ، لعنة ، عاطفي ، إنكار، نوح ، شكوى.